

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
ФАКУЛЬТЕТ ЦИВІЛЬНОЇ ТА ГОСПОДАРСЬКОЇ ЮСТИЦІЇ
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

**ОДЕСЬКІ ГРУДНЕВІ ЦИВІЛІСТИЧНІ ЧИТАНЯ:
ПРИВАТНЕ ПРАВО, ЯК КОНЦЕПТ
В УМОВАХ ВІЙНИ:
ЛЮДСЬКИЙ ВИМІР**

МАТЕРІАЛИ
Всеукраїнської наукової конференції

*Одеса,
12 грудня 2024 року*

Одеса
Фенікс
2024

За загальною редакцією

доктора юридичних наук, професора *Є. Харитонов*,
докторки юридичних наук, професорки *І. Давидової*

Упорядники-укладачі:

Давидова Ірина – д.ю.н., професорка кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія», професорка;

Ткаченко Катерина – лаборантка кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія».

Члени оргкомітету Всеукраїнської наукової конференції:

Андронов Ігор – д.ю.н., професор кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу НУ «Одеська юридична академія», професор;

Подцерковний Олег – д.ю.н., зав. кафедри господарського права та процесу НУ «Одеська юридична академія», професор;

Харитонов Олена – д.ю.н., зав. кафедри права інтелектуальної власності та патентної юстиції НУ «Одеська юридична академія», професорка;

Харитонов Тетяна – д.ю.н., зав. кафедри аграрного, земельного та екологічного права НУ «Одеська юридична академія», професорка;

Мінченко Райса – д.ю.н., професорка кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», професорка;

Бабич Ірина – к.ю.н., доцентка кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», доцентка;

Берназ-Лукавецька Олена – к.ю.н., доцентка кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», доцентка;

Матійко Микола – к.ю.н., доцент кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», доцент;

Орзіх Юрій – к.ю.н., доцент кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», доцент;

Шамота Олександр – асистент кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія»;

Ткаченко Катерина – лаборантка кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія».

Одеські грудневі цивілістичні читання: приватне право, як концепт в умовах війни: людський вимір : матеріали Всеукр. наук. конф. (Одеса, 12 груд. 2024 р.) [Електронне видання] / за заг. ред.: д.ю.н., проф. Є. Харитонов, д.ю.н., проф. І. Давидової ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2025. – 318 с. – Режим доступу:

ISBN 978-617-8430-40-5

Збірник містить матеріали доповідей з теоретичних, історичних і методологічних проблем цивільного права та процесу, господарського права і процесу, аграрного, земельного, екологічного та природоресурсового права та інших галузей приватного права, які були оприлюднені на Всеукраїнській науковій конференції 12 грудня 2024 р. в Національному університеті «Одеська юридична академія».

Збірник спрямований на ознайомлення юридичної громадськості з дослідженням науковців у сфері цивілістики і може бути корисний як у навчальному процесі, так і в науковій діяльності.

УДК 347.1 : 341.9“364” (477)

Матеріали видано за авторською редакцією.

Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники Всеукраїнської наукової конференції, їхні наукові керівники, рецензенти та структурні підрозділи вищих навчальних закладів і установ, які рекомендували ці матеріали до друку.

Кошуцька Орина Олександрівна, Тучак Олександра Іванівна ВИЗНАЧЕННЯ МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ ДИТИНИ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ	191
Кривінок Вікторія, Сергієнко Юлія РОЗІРВАННЯ ШЛЮБУ ТА РОЗПОДІЛ МАЙНА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	195
Кривуля Єлизавета Олександрівна, ПРОБЛЕМИ МЕДІАЦІЇ В СІМЕЙНИХ СПОРАХ	199
Ліщук Софія Олександрівна, ЗАХИСТ ГІДНОСТІ, ЧЕСТІ ТА ДІЛОВОЇ РЕПУТАЦІЇ ОСІБ	203
Маркасова Лілія Вячеславівна, РИМСЬКЕ ПРАВО СПАДКУВАННЯ ЗА ЗАПОВІТОМ	207
Матвєєва Олена Андріївна, ПРАВО НА НАДАННЯ ДОСТУПУ ДО ІНТЕРНЕТУ.....	212
Мельник Тетяна Романівна, ПРАВА ПРИВАТНИХ ФІЗИЧНИХ ОСІБ НА КОМПЕНСАЦІЮ ШКОДИ ЗАВДАНОЇ ВНАСЛІДОК ВОЄННИХ ДІЙ.....	216
Мерчанський Іван Русланович, ОСОБЛИВОСТІ УСИНОВЛЕННЯ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ ..	218
Нестерук Катерина Олегівна, НЕДОТОРКАНИСТЬ ПРИВАТНОГО ЖИТТЯ В ЦИФРОВУ ДОБУ (ПРАКТИКА ЄСПЛ)	221
Новак Юлія Іванівна, ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ РІШЕННЯ ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРІВ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ ЗА ЦИВІЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ	224
Паньковець Євгеній Степанович, ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРАВА НА СПІЛКУВАННЯ З ОДНИМ ІЗ БАТЬКІВ, ЯКИЙ ПРОЖИВАЄ ОКРЕМО, В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ	228
Полегенька Вікторія Сергіївна, Ковбасюк Владислав Олександрович, ПИТАННЯ АЛІМЕНТНИХ ВІДНОСИН В СУЧАСНИХ УМОВАХ	232
Рабоча Олександра Юрійвна, Постояк Катерина Миколаївна МІЖНАРОДНЕ УСИНОВЛЕННЯ: ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГОЛЮВАННЯ ТА ЗАХИСТУ ПРАВ ДИТИНИ.	235
Рошиян Аліна Юрійвна, Давиденко Ангеліна Максимівна, ВИРІШЕННЯ БАТЬКАМИ ПИТАНЬ ЩОДО ВИХОВАННЯ ДИТИНИ	238
Сковородецька Тетяна Віталіївна, ПРАВОВІДАНІСТЬ ТА ДІЄЗДАНІСТЬ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ЗА РИМСЬКИМ ПРИВАТНИМ ПРАВОМ	244

ООН; Декларація, Міжнародний докумен. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text.

2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відшкодування шкоди за біль та жаль : Проект Закону України, реєстраційний номер: 3605 від 05.06.2020. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69054.

4. Маркіян Ключковський: коли запрацює механізм та будуть перші виплати. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/02/12/7179429/>.

Мерчанський Іван Русланович,

*студент 1-го курсу магістратури факультету цивільної та господарської юстиції Національного університету
«Одеська юридична академія»*

Науковий керівник: к.ю.н., доцентка Токарева В. О.

ОСОБЛИВОСТІ УСИНОВЛЕННЯ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Усиновлення завжди було актуальним правовим питанням, а з початку повномасштабного вторгнення стало ще більш актуальним.

З одного боку потреба усиновлення після початку повномасштабного вторгнення стала занадто великою, а з іншого – дана процедура повинна залишатися такою, яка не буде порушувати права дітей та їхні інтереси. Спростення має відбуватися виключно шляхом введення правових норм, спрямованих на спрощення процедури, її дебіюрократизації, а не шляхом зменшення вимог до усиновлювачів, наприклад.

Після початку повномасштабного вторгнення в Україні процедура усиновлення зазнала значних змін, спрямованих на спрощення та забезпечення доступності процесу, з урахуванням умов воєнного стану. Основні зміни включають наступне:

- цифровізація процесу;
- можливість онлайн-консультацій;
- ускладнення через воєнний стан;

Це вже спрямовано не на спрощення процедури, а навпаки на її ускладнення, але в даному разі як раз таки йдеться про баланс між інтересами дитини та простотою процедури.

Дані вимоги передбачають, що усиновлення дитини, в першу чергу, має відбуватися з боку біологічних родичів дитини, що позитивно вплине на психо-емоційний стан дитини. Лише в тому разі, коли немає такої можливості, допускається усиновлення з боку сторонніх осіб.

4. *Удосконалення безпеки та контролю.* Уряд приділяє увагу захисту дітей та недопущенню незаконних випадків усиновлення, зокрема за межами країни. З метою адаптації процедури усиновлення до умов воєнного стану, були внесені зміни до Порядку провадження діяльності з усиновлення. Постановою Кабінету Міністрів України № 618 встановлено порядок забирання усиновленої дитини під час надзвичайного або воєнного стану, якщо дитина тимчасово евакуйована за межі України. Це спрощує процедуру та забезпечує захист дітей, які потрапили у складну ситуацію через воєнні дії [1].

Також варто зазначити, що саме усиновлення дитини потребує наявності доведеного факту загибелі батьків дитини. У випадках, коли діти залишилися без батьківської опіки через воєнні дії, передбачені альтернативні механізми тимчасового захисту, такі як тимчасове влаштування. Усиновлення цих дітей можливе лише у випадку підтвердженої інформації про смерть батьків та відсутність родичів. Однак, через те, що значна частина території України все ще перебуває під окупацією, у багатьох випадках отримання підтверджувальних документів є об'єктивно неможливим [2].

Важливо зазначити, що надмірне спрощення процедури є неможливим в силу необхідності забезпечення інтересів дитини. На жаль, в практиці непоодинокі випадки, коли усиновлювач подає до суду заяву про скасування усиновлення. Верховний Суд з цього приводу зазначає наступне: «В контексті положень про усиновлення та батьківство, усиновитель робить свідомий та виважений вибір набути прав батька стосовно дитини, яка не є його кровною, та приймає на себе кореспондуючий цьому обов'язок стати рідною людиною цій дитині, вживати всіх можливих заходів та дій в інтересах дитини, займатися питаннями її виховання та розвитку таким чином і обсягом, яке в мінімальному значенні закріплено у законодавстві та диктується загальними уявленнями про батьківство» [3].

Загалом процедура усиновлення є складною та майже не піддається спрощенню через необхідність дотримання інтересів дитини. Але вона потребує покращення, а саме:

1. Повернення міждержавного усиновлення. На період дії воєнного стану, усиновлення іноземцями не допускається (за винятком випадків, коли іноземці є родичами дитини). Але дана норма не є такою, що спрямована на захист інтересів дитини. Мінсоцполітики аргументує це тим, діти мають зростати у сім'ях, які близькі до них етнічно, культурно та географічно. Але в тому разі, коли українські сім'ї не бажають усиновлювати дітей, а попит на усиновлення з боку іноземців є- треба надавати дітям можливість зростати в повноцінних родинях.

2. Запровадження соціальної та психологічної підтримки після усиновлення. На жаль, держава доволі фіктивно слідкує за добробутом дітей після усиновлення. Дана система має бути змінена в бік не тільки контролю, але й підтримки самих усиновлювачів, шляхом надання їм консультацій, організації тренінгів щодо комунікації з дітьми.

3. Створення прозорої онлайн-платформи. На даній платформі мають бути розміщені відомості як про усиновлювачів, так і про дітей, що можуть бути усиновлені. Це важливо для прийняття зваженого рішення як з боку держави, так і з боку усиновлювачів. Оскільки на практиці не поодинокі випадки, коли усиновлювач згодом подає до суду позовну заяву про скасування усиновлення, аргументуючи це тим, що втратив емоційний зв'язок з дитиною. Аби завадити подібним випадкам, має бути відома біографія дитини, які психологічні і психічні проблеми вона має, тощо.

Отже, у висновку треба зазначити, що система усиновлення все-таки потребує спрощення, хоча і з дотриманням обов'язкових процедур. Перш за все ухил має бути на цифровізацію та дебіюрократизацію, а також створення прозорої системи усиновлення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Басай А. О. Особливості процедури усиновлення дітей під час воєнного стану. *Proceedings of the 1st International Scientific and Practical 164 Conference «Society and Science: Interconnection»*. 2022. № 134. С. 230-232.
2. Крикун В. В. Особливості усиновлення дітей в умовах воєнного стану. Міжнародна науково-практична конференція: «Захист прав дитини в умовах військової агресії». 2023. С. 160-163.

3. Постанова Верховного Суду у справі № 343/1092/20 від 15 квітня 2022 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104052584>

Нестерук Катерина Олегівна,
*Студентка I курсу магістратури факультету цивільної та
господарської юстиції Національного університету
«Одеська юридична академія»*

Науковий керівник: к.ю.н., доцентка Токарева В. О.

НЕДОТОРКАНИСТЬ ПРИВАТНОГО ЖИТТЯ В ЦИФРОВУ ДОБУ (ПРАКТИКА ЄСПЛ)

Недоторканність приватного життя— це фундаментальне право людини, що гарантує свободу висловлювання, захист персональних даних та особистого життя в цифровому середовищі. Ця тема набуває особливої актуальності в сучасному світі, де Інтернет є невід’ємною частиною життя кожної людини.

Серед українських науковців, які досліджували цю тему, можна навести Попович Т. П., С. Булавина, Т. Давидова, А. В. Ковбан, А. І. Марущак, І. В. Михайленко.

У 2016 році, Комітетом ООН з прав людини прийнято Резолюцію про сприяння, захист реалізацію прав людини в Інтернеті, що передбачало, захист права людини на свободу висловлювання своїх поглядів через Інтернет[1].

В Україні це право регламентується Конституцією статтею 32, яка передбачає гарантує кожному право на недоторканність приватного життя. Це право поширюється і на інформацію, що стосується особи, яка зберігається в електронних базах даних та інших інформаційних системах[2].

Цивільний кодекс України передбачає захист честі, гідності та ділової репутації особи, зокрема в інформаційному просторі[3].

Кримінальний кодекс України містить статті, що передбачають відповідальність за незаконне втручання в приватне життя, поширення недостовірної інформації, що порочить честь і гідність особи.

А також Закон України «Про захист персональних даних» регламентує збір, обробку та зберігання персональних даних громадян[4].